

SZERKESZTIK:

KESZLER JÓZSEF, REINER FERENCZ és SCHÜTZ MIKSA.

Előfizetési ára:

Egész évre 6 frt. — Félévre 3 frt.

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP.

Évenként 20 iv zenemelléklettel; több arckép és képzőművészeti melléklettel.
Egyes szám ára 20 krajczár.

Szerkesztőség: Váci-utca 3. sz.

Kiadóhivatal: Gránátos-utca 6. sz.

TARTALOM

IRODALOM: IRMEI FERENCZ: *Új könyvek.*
 ZENE: — LUCIUS: *Zenészetű viszonyaink.* —
 Zenészeti hírek.
 SZINHÁZ: RB.: *Két új operette.* — Színházi hírek.
 KÉPZŐMŰVÉSZET: LUCIUS: *Karácsonyi mű-
 tárlat.* — Képzőművészeti hírek.

Január 1-én új előfizetést nyitunk.

A «Harmonia» előfizetési díja, beleértve az évenként adott húsz iv zenemellékletet:

Egész évre . . . . 6 frt — kr.
 Fél évre . . . . . 3 « — «
 Negyed évre . . . . 1 « 50 «

Előfizethetni a kiadóhivatalban: Gránátos-utca 6. sz. «Pallas» irodalmi és nyomdai részvénytársaság.

ÚJ KÖNYVEK.

Somló Sándor: *Első szerelem.* pályanyertes vígjáték.
 Kiadta Grill Károly. — Lord Byron: *Don Juan.* fordította
 Abrányi Emil. Kiadták Révai testvérek.

SOMLÓ SÁNDOR «Első szerelem» című vígjátékával a Teleki díjra pályázott. A színmű az aránylagos legjobbnak találtatott, és az alapító intézkedése szerint kényszerből kiadták a díjat a szerzőnek. Gróf Teleki sejtette, mintegy megérezte, hogy az akadémiai érdekcsoportulatok nem a legjobb szemmel nézik az alkotó drámaírókat és az annak szánt díjakat önmaguk között szeretik felosztani valamely árva, innen-onnan összelopogatott szép-
 tani értekezéssel s több ellével.

Somló Sándor színműve még január folyamán valószínűleg színre kerül. A könyvet olvasva, nem mernék neki színi hatást jósolni, pedig a szerző színész. De nem gondolta meg, mily veszedelmes ténnyé lépett, midőn tárgyát a klasszikus hellen világba helyezte. Nagy költők e

téren oly mintaszerű alkotásokat hoztak létre, melyek a kis csillagokat teljesen elhomályosítják. E tekintetben elég, ha fölemlítjük a Szent-Iván-éji álmodt melynek tanulmányozása meg is látszik a szerző művén.

Az «első szerelem» hőse Leander a korinthusi király fia. A királyt tulajdon neje elárulta, népe föllázadt ellene. A haldokló király megutálva az egész, női nemet, átadja csecsemő fiát öcsésének Agenornak, hogy vigye a vadonba és nevelje föl fiát úgy, hogy az sohase ismerje meg a nőt és szerelmet. A korinthusi trónt elfoglalja egy tyrannus.

Agenor teljesíti bátyja akaratát. Leander teljes természeti magányban nő fel. Az első leány kit lát, Aglaia, a larisai fejedelem leánya. Természetesen belé-szeret. Larissa királya, Athamas porosz-
 lókat küld eltűnt leánya felkeresésére. Aglaia egy pásztorcsaládba menekül, a hol gyermekül fölfogadják. Leander, a ki Aglaia után indul, szintén e pásztorokhoz kerül mint rabszolga, mert Nestor öreg parasztnak gyermekei meglátták a mezőn és mint szabad szákmányt, megkötözve hazavitték. Itt, Nestor házában aztán tré-
 fás jelenetek fordulnak elő. Nestor leányai belé-szeretnek a csinos ifjúba és ostromolják a tapasztalatlant, különösen Iris, a kinek pedig már férje is van. Agenor, Leander nagybátyja ki, maga is nagyon szereti a fiatal leánykákat, meglátta Aglaja hölgységét, Dorist, utána iramodik és Nestor házában meg is találja. De a leány csüföt űz belőle. Hogy Agenor a háznál maradhasson átöltözik szénégetőnek és kiadja magát Dorkias fivérének. Azt mondja, hogy Dorkias, megbolondult. De bejő Dorkias hogy feleségül vegye jegye-
 sét, Liviát. Nestor elutasítja, míg végre Agenor alakoskodása kiderül. De Livia azontul is vonakodik a vén és csunya Dorkias férjül fogadni. Végre is Damoné a csinos pásztorfiú lesz. Korinthusban pedig ismét beáll a trónváltozás. A tyrannus meghal és a korinthusiak visszaviszik Leandert atyja méltóságába. Aglaját pedig királyi nejevé teszi.

Mint látni, e cselekvény elég sovány. Bonyodalom alig fordul elő. E hiányt mindenféle epizód tölti ki, melyek feleslegesek. De a feleslegest is megbocsátjuk,

ha különben érdekes. De ez episodok épen nem érdekesek, hiányzik belőlük a jóízű humor, melyre a szerző pedig töre-
 kedett. Érdekes lett volna az elrejtett Leander tudatlanságának rajza nő és szerelem dolgában, de e problémával szerző nem tudott elbánni. Illetőleg a problema a frazisok tengerébe van fulasztva. Szerző a jellem festésben nem erős. A mint Leander ártatlanságát nem tudta biztos kézzel rajzolni, úgy hibázott Agenor, az örökös nagybátya jellemének megalkotásánál. A szerelmeknek élő Agenor miként tudta Leandert a vadonban czéljának megfelelően fölnevelni. Hihetetlen! Meséjét a szerző egyáltalán kevés meggondolással komponálta meg. Az elveszett királyfi leleménye igen elkoptatott lelemény, követ-
 kezményeiben pedig kellőleg kizsákmányolni nem volt képes. Annál nagyobb gonddal van írva a színmű nyelve. Ver-
 selése folyékony, jambusai, színjátékai dicsé-
 retet, elismerést érdemelnek. Kedves olvas-
 mány az olvasó kezében, de épen érintett hiányainál fogva kevés színi hatása szá-
 míthat.

Egészen más mű Abrányi Emil magyar Don Juanja. Ez oly nyereség, melyet nem-
 csak az egész magyar olvasóközönség üdvözölhet, de a mélytől irodalmi hatást is várhatni. Abrányi Emil rendkívüli feladatra vállalkozott: magyarra tenni a világirodalom egyik legnagyobb, legköl-
 több, legérdekesebb és legmodernebb művét. A német irodalomban sokan vál-
 lalkoztak a nehéz feladatra, de csak egynek sikerült, Gildemeisternek, és hírneves is lett általa. Abrányi Emilnek nem voltak magyar előzői, mégis az említett műfordító tökély-
 vel végezte feladatát.

De e tökélyt csak hosszas tanulmány után érthette el ép úgy, mint Gildemeis-
 ter. Abrányi költői működésének egy java részét Byron cultusának, tanulmá-
 nyának szentelte. E szeretet és lelkesült odaadás gyümölcse lett a magyar Don Juan. De nincs is költő az újabb időkben, kinek szava mélyebben vésődne szí-
 vünkbe, mint Byroné. És különösen Don Juanban, melybe egész lelkét kiöntötte. A világ hiúságainak, gonoszságainak és alakoskodásainak tükré ez, melybe bele-
 tekintve, így kiáltunk fel: igen, így van minden! A természet szépségeinek,

szerellemnek nem emeltek sehol nagyobb monumentumot, mint e költeményben. És önlétünk unalmas ürességét nem festi Byronnál senki jobban, leszámítva Hamletet.

Don Juan fordítása nem közönséges műfordítás. A legtöbb költemény tenorja mindig egy és ugyanaz marad, mint az egyes hangszerek individualitása. De Don Juan egy zenekarral hasonlítható össze, mely egyformán kifejezi az idyllt és vihart, a csendes elégiát és a szakgató fájdalmat, a scherzo tréfáit és az adagio szívre ható ihlettségét. A Don Juanban a fordítónak ízről-ízre költőnek kell lenni és pedig olyan egyéniségű költőnek (ha kisebb mértékben is), mint Byronnak. Ugy át kell éreznie a természet szépségeinek hatalmát, úgy át kell éreznie a szerelem demoni erejét, úgy kell szólni tudnia a szenvedély és humor hagján mint az eredeti költőnek magának.

Es másfelől Don Juan fordítása oly bevégzett technikát igényel, mely ne kényszerítse a fordítót gyámoltalan dadogásra ott, hol az eredeti könnyű lebegéssel szónokol. Valóban Abrányi stanzait összehasonlítva századunk hajnalának verselésével, mily óriási eredmény nyelvünk költői kiformalásában! Bemutatjuk mutatványul e néhány versszakot:

Kik messze multból ránk maradtanak:
Az istenült költőknek élete
Létünknek egy kis töredéke csak:
A név sok-sok századba nyulva be:
Hógömb, mely minden új pehely alatt
Magasbra nő s terjeng haladva; de
Legyen bár oly nagy, bár oly óriás,
Mint bérczorom —: hideg hó, semmi más!

És így a nagy név pusztá hang csupán,
S a beesvágy tűnő délibábot űz,
Bár minden vágy közt, mely csakkép után
Száguld, legbőszőbb lobogásu tűz
Ebben rohog; — rátamad a bután
Duló időre, melynek nyoma bűz
S hamu...! Elöttem Iliont Achillesz
Sirján tagadták... Rómával is így lesz?

A sarj, mely a halott nyomába kel,
Az is ledől; a sír szomszédja sír;
Nagy korszakok nyom nélkül tüntek el,
Rájuk találni már emlék se bír;
Az őseinknek oly szent síri jel
Hová rohadt!? Hány száz volt, kit a hír
Szárnyára vón, — s közös halálba vetve
Most porlanak, többé nem emlegetve.

De ámbár csak füst a dícsőség,
Költő lesz mindig, mert a tömjén füstje drága!
Dalt, verset áraszt a lelket betöltő,
Viharzó érzés folyton a világra!
Mint tengerparton a szilaj, üvöltő
Hab megtörök: a szenvedély dagálya
Verssé fog tömni; -- mert a vers, ha mély
S erős, — nem rimlancz —: csupa szenvedély!

Ha férfiak, kik esztendők során
Éltek, szemlélték, vívódtak sokat,
S övék a nagy de gyászos adomány,
Hogy minden érzést, kéjt, fájdalmakat
Akép irnak le a való nyomán,
Hogy testet öltvén, élni látszanak:
Ne írják, bátran mondhatod, — de félek,
Sok gyönyörű dalt semmisítenél meg.

Azt mondtuk, hogy Abrányi magyar Don Juanjától irodalmi hatást is várunk. Minő hatása lehet még Don Juannak? Nem volt-e még hatása már Puskin Aegin-jében, nem utánozták-e (már a menynyire birták) Arany László, Gyulai Pál? Korántsem az utánzásban tartjuk kívánatosnak Don Juan hatását. De hadd lássa

azon magyar olvasóközönség, mely csak magyar nyelvet, olvas mi az igazi költői hang, a nem tanult, hanem igazi költői eredetiség egy eposzban, mely nem naiv ugyan, de nem is unalmas és száraz. S ha közönségünk végre az ily példányképeken helyes nézeteket tanul, annak hatása irodalmunkon is nyilvánulni fog. Fia-tal költőink nem fognak Ellákokkal, Den-geziésekkel és Irnákokkal pályázni, tehát oly művekkel, melyeket bizonyos akadé-mikusok magasztalhatnak ugyan, de melyek tulajdonképen az ördögnek se kel-lenek. Mert a már érett publikum semmi gyönyörűséget sem talál Buda halálában és az ehhez hasonló kompositiókban.

IRMEI FERENCZ.

ZENÉSZETI VISZONYAINK.

III. A Zenekritika.

NINCS könnyesebb thema, mint a bírálat megbírálása. Ez oly forum hatalmi körébe lép, melytől rendszeren felebbezésnek helye nincs. X lapnak Y zenereferense egyéni meggyőződését törvénynek kinyilatkoztatja és ezen lap olvasói meg is hajólnak előtte. Egy szép reggelen azt olvassák kedvelt ujságukban, miszerint Z. művész egész művészetével egyenlő Zerussal és ők amen-t mondanak ez ítéletre. Ezzel Z. művész náluk végleg megsemmisült. Ha Y zenereferens lelki-ismeretes ember, ki elegendő szakértelem-mel és művelt zenei ízléssel bír, akkor ezen felebbezhetlen ítélete jótékony hatással lesz a zenepublikumra De ha az említett tulajdonságok nála hiányoznak? Ha ítéletében tévedések előfordulnak? Van-e korrektívum az ily igazságtalan bírálat-tal szemben? — X lapnak olvasóira nézve bizonyára nem. Az elitelt művész nem szokott antikritikát írni és ha megteszi, az a szerkesztőség papirkosarába vándorol, mert saját zenereferensét csak nem fogja a lap desavouálni. Főlöszleges tehát az ily egyes bírálatot megkritizálni. De a rendszer, melyet nálunk a zenekritika terén követni szoktak, megérdemli, hogy arról egy pár nyílt szó elmondassék. E czélból mindenek előtt egy nagy categoriát elválasztanom kell a tulajdonképeni zenebírálattól: a reporter-írka-firkát, mely nálunk szintén zenebírálatnak szokott nevezettni. Előfordulnak ugyanis némely napilapban zenereferádák, melyek a bál-reporterek stylusától semmiben sem különböznek. Rendesen úgy szoktak kezdődni, hogy «nagyszámu és díszes közönség gyülekezett egybe X teremben» és a jelen volt közönség név-elősorolásával végződni. A mi pedig e között van, az érezteti velünk azt, hogy a tisztelt referens urat sorjával fizetik. Az ilyen penny-a liner a legvakmerőbb eszközökhöz nyúl sorjainak kinyújtására. Leírja részletesen azon bokré-tákat, melyeket X vagy Y énekesnő kapott, az olvasó elé «igézt» azon világrendítő tapsokat, melyekkel a lelkesült közönség a «felejtethlen» hegedűművész «varázsoló» játékát meghálalta. Még egy pár sor! — «Értesítésére adjuk a közönségnek, hogy

e jeles művész egy második hangversenyben is el fogja játszani Wieniavszky nagy-hírű lengyel hegedűművész nálunk oly ritkán hallható «legendáját» stb.

Világos, hogy az ily zenebírálat ellen-bírálatra nem méltó. Midőn tehát az ilyféle zenebírálat megbeszélését jelen soraimból kizárom, meglehetősen szűk térre szorítottam a zenebírálatról szóló fejtegetésemet, csak általánosan akarom tehát jellemezni ezen «komolyan vehető zenebírálatot, tekintet nélkül a személyekre és nevekre, mert mint már a rómaiak mondták: «nomina sunt odiosa». Mielőtt azonban ezt tenném, röviden a zenebírálat valódi feladatáról és történeti fejlődéséről kell egy néhány szót mondanom. — Köztudomású dolog, hogy a kritika nem képes talentumot teremteni. Csak útbaigazítást adhat és fejtegetései által az izlés nemesítésére és finomítására hathat. A józan kritika figyelmezteti a művészt gyengeségeire és dícsérőleg kiemeli már elért művészi haladását. Pártolja a tehetséget, a művészet szent czéljaitól áthatott adeptust, de leszorítja a küzdterről a tolokodó tehetlenséget, a szemfényvesztő zene-iparlovagot. Mindezt azért teszi, mert szemé előtt az «örökös szép» ideálja lebeg meg-másíthatlan alakjában, melyet senki által bemocskolatni nem enged.

A napi sajtó zenebírálata jóval szűkebb körű ugyan, mint a szaklapokban terjesztetni szokott beható kritika, de azért annak is célja: komoly, tájékoztató ítéletet mondani a művész és produktuma felett és a külső sikert is konstatálni, melyet elért. Ez utolsó követelmény, ha ez híven teljesítetik, a bíráló egyéni meggyőződése és a publikum ízlése közötti differenciáit igyekszik kiigazítani, a mennyiben constatalja a közönség tetszésnyilvánításait, de a maga részéről ahhoz nem mindig csatlakozik. Hogy azonban a bíráló ily határozott ítéletet mondhasson, szükséges, hogy szakértő, művelt, nemesen fejlesztett ízléssel bíró egyén legyen, ki a művészet valódi értékéről meggyőződve, tiszta lelkiismerettel üljön a bírói székre. A művészet olyképeni frivol felfogása, mely modern századunkban dívik, mintha az csak pusztá játék volna, a zene lealacsonyítása physiologiai idegrázások előidézésére — oly nézetek, melyek a bírálóból egy gunt üző Mephistót csinálnak, ki örökös tagadásaival csak lerontani tud, de nem felépíteni.

Alig egy százada, hogy megszűnt a zene naiv élvezése és a bírálat felütötte Janusfejét. Kezdetben telve volt az szárazsággal és szakszerűséggel, mint az még ma is némely szaklapnál dívik. Híven feljegyezték szóval és hangjegyekkel a szokatlan harmoniakat a zeneszerzemények bírálatánál, a nélkül, hogy az egészfől fogalmat adni, vagy azt jellemezni iparkodtak volna. Csak említenem kell az akkori kritikust, Fuchs-ot és e névvel az unalmasság non plus ultrája tárul fel előttünk. Elénkebbé lett a kritika e század elején és különösen a 30-as években a «Neue Zeitschrift für Musik» lípesei szaklap megindítója, Schumann Róbert igyekezett azt szellemessé tenni. De ő egy másik végletbe esett. Mint kezdetben utánzója a Jean Paul-féle stylusnak, gyakran a rajongásig ment fejtegetéseivel.

Rendszerint ugyanazon megbeszélést háromféle világitásba helyezte: Florestan, Eusebius és Raro tipikus alakjai által, melyek ellentétes nézetei gyakran homályossá tették a bírálatot. Anélkül, hogy részletekbe bocsátkoznák, csak azt említem még, hogy a modern kritika, két ellentétes táborra oszlik: az objektív és subjektív kritika híveire. Ott az esztetikai általános törvényektől áthatott, tudományos módszer, itt az egyéni meggyőződés, néha szeszély képezi alapját a bírálatnak. Könnyen kivehető, hogy itt is a középút a leghelyesebb.

Nálunk e módszerek mindegyikével találkozunk.

Vannak objektív kritikussaink, kik az esztetika szabályaira esküsznek, és satyrikus mosolylyal ellátott subjektív bírálóink, a kik egyéni ízlésüket törvénynek dekretálják. A dicséretes középuton is haladnak némelyek, csakhogy ez nincs mindig a közönség nyérére, itt az egyéni meggyőzöttetés, néha szeszély képezi alapját a bírálatnak. Könnyen kivehető, hogy itt is a középút a leghelyesebb.

Az ugynevezett zene-tárczák csak gyenge eszközt képeznek már a referádban kimondott bírálat pótlására. Gyakran csak elsimítási szoktak azok lenni az apodiklice kimondott ítéletnek, ellátva egy nagy «sauce à la Hanslick»-kal.

Még sokat lehet mondani a mi zenekritikánkról. Egyes gyengéi mellett még egy pár szót akarok mondani jó tulajdonságáról. Egyike a legjobbaknak az: miszerint nálunk a megérdemelt dicséretet nem kell pénzrel megvenni, mint az a legtöbb külföldi zenelapnál előfordul. Csak egy kis visite, egy kis személyes bemutatás az illető művész, vagy művész nő részéről, egy pár a «nagyságos» zene-referens úrnak odavetett hízegő szó, a stereotypicus kérelem, elnézésért és a zene-referens úr égig magasztal, ha van mit dicsérni és «kegyesen» hallgat, ha van mit elhallgatnia. Vannak kivételek is. Olyan zene-referensek t. i., kik még női kérésen sem lágyulnak meg és kimondják az igazat. De nem akarunk személyeskedni.

Egy másik főtulajdonsága a mi kritikánknak az, hogy kerüli a heves összekocczanást discussióiban a különféle zenei iskolák és stílusokkal. Nem bírnak olyan eszeveszett *Wagner-enthusiastával*, vagy *«Wagner-falóval»*, mint az a német kritikuskoknál előfordul. Nincs is okunk Wagner felett összekapni, mert «Lohengrint», «Tannhäusert», a «Mesterdálnokokat» a «Bolygó hollandit» repertoireunk összes Wagner-operáit mindenki genialis műveknek ismeri el. Utolsó időben egy kis harc támadt ugyan Brahms neve körül és a kritikuscsoport

a Brahms-imádók és Brahms megvetők két ellentétes táborára oszlott, de az ily csatácskák csakhamar békés kiegyenlítéssel szoktak nálunk végződni. Összefoglalva kritikánkat a zene kirtikáról, mondhatjuk, hogy az sem jobb, sem rosszabb, mint más nemzetnél, csakhogy valamivel — őszintébb.

LUCIUS.

ZENÉSZETI HÍREK.

~ BELLOVICUS IMRE úr, a zenekedvelők kitünő karnagya az egyesület férfikarának erősítésén fáradozik. A férfi-kar, a milyen jó különben, éppen oly gyenge, mely körülményt a minap előadott «Paulus»-ban is mint fogyatkozást említettük meg. Bellovics úr e czélra ingyenes tanfolyamot szándékozik nyitni, melynek három hónapos frequentálása után az onnan kikerült urak az egyetbe, mint működő tagok léphetnek. Különsen a délután szabad idővel rendelkező hivatalnok urak mutatkoznak a tanulásra alkalmasoknak, kiknek figyelmébe ajánljuk a zenekedvelők felvirágoztatásán oly serényen fáradozó karnagy nemsokára várható felszólítását.

~ A LUGOSI DERÉK DAL- ÉS ZENEEGYLET f. hó 20-án dalestélyt tartott az alábbi műsorral, melynek mindegyik pontját a közreműködők, levelezők szerint nagy szabadsággal emelték érvényre: 1. «Szülőföldem», férfikar. WUSCHING K. P. A dalárda. 2. «Ereszkedik le a felhő...» Dal: HUBAY JENŐ. Martinka — Weinzierl Adél asszony. 3. «Vörös négyes» (Adagio), BELICZAY GYULA. Schwach, Huszarek, Arnold és Wusching urak. 4. «Rhapsodie hongroise», zongora és harmoniumra. KÁRÁSZ K. R., Schwach és Scherff urak. 5. a) «Arra járnak...», b) «Falu rossza», férfikarok. FEIGLER VIKTOR: A dalárda. 6. «A miről hullám és szellő regélt» dal WUSCHING K. P., Martinka — Weinzierl Adél asszony. 7. *Pensée dramatique sur «Bánk bán»*, hegedű, zongora és harmoniumra BEREZC. Schwach, Putnik és Scherff urak. 8. *Harmonia-induló*, férfikar zongorakísérettel VARIÁSI KÁROLY: A dalárda.

~ A HECKMANN ROBERT-féle híres vonós-négyes társulat Bécsből Londonba ment. Az ottani Crystal-Palast-ban tartott hangversenyek után a társulat a Glasgow és Edinburghban játszott óriási tetszés mellett.

~ A TRIESTI TEATRO GRANDE-t melyet a ringszínház elpusztulása után bezártak december 26-án ujonnan átalakítva Meyerbeer «Észak csillaga» című operájával újra megnyitották.

~ PATTI ADELINA 25 éves színpadi jubileumát a következő procedurával ünnepelték meg a new-yorki Academy of Music-ban. Nagyszámú és fényes közönség előtt adták «Martha»-t. Az előadás végével a színház tagjai sorfalat képeztek, mely között egy katonai zenekar foglalt állást s azt az indulót játszotta, melyet Patti tíz év előtt komponált. A színpad hátterében egy gázlámpokból összetett sas tündökölt ezzel a felirattal: Patti 1859—1884. Az indulót kétszer ismételték. A színház előtt díszmenet alakult melynek élén a katonai zenekar léptetett, utána Patti Adelina egy négy pompás szürke által vont kocsin, melynek kísé-

retét az Academy of Music igazgatósága és 2000 személy képezte. A menet a Windsor Hótel-ig vonult, hol az énekesnőnek serenadot rendeztek. Az ünnepélyt díszlakoma fejezte be.

~ JUDIC ASSZONY Turinban nyolcször lépett fel és 49,000 frankot keresett egyetlen hét alatt.

~ GAILHART ÉS RITT urak, a párisi nagy opera új igazgatói a miniszter által Vaucorbeil özvegének kijelölt évi 1500 frankot a magukéból fogják szolgáltatni, mert az ehhez szükséges alap nem létezik.

~ A BELGA KIRÁLY Grosser Anna zongora-művésznőt brüsszeli hangversenyezés alkalmából kamara-művésznőnek nevezte ki.

~ A HANNOVERI KIR. UDVARI SZÍNHÁZBAN Adam, a «Lonjumeau póstakocsis» szerzőjének egy új operáját «Giralda»-t fedették fel és adták nagy hatással.

~ A PÁRISI OPERA új igazgatósága újra szerződtette Fauret és Adler-Devriés asszonyt.

~ A PÁRISI OLASZ OPERA igazgatósága eredeti határozatot hozott a napokban. Hogy a bérlőknek kedveskedjék nemcsak tánczkart szerződtetett, hanem egy *foyer de la danse*-t is, melyben a habituék a felvonás közök alatt a tánczosnőkkel festelenül társalkodhatnak. Honni soit qui mal y pense teszi hozzá egy német ujság.

~ PÁRISBAN Offenbach eddig még nem adott operáját: «Whittington and his cat»-t, melyet eredetileg London számára írt, nem sokára elő fogják adni.

~ A LONDONI OLASZ OPERA, melynek olesőségét oly nagy garral hirdették, már a három első előadás után megbukott dacára a híres erőknak, kik szerződve voltak, s kik között Biro-Marion asszony és Padilla is voltak.

~ A ROTTERDAMI NÉMET SZÍNHÁZBAN egy eredeti holland operát adtak elő «Imilda» cím alatt. A szöveg írója Smalt W. a componista Verhey Th. Mindakettő telivér hollandi, kik műveket a németalföldi királynénak ajánlották. Az előadásban Labatt a bécsi opera volt híres tenoristája is részt vett.

~ BOTTO ARRIGO Mefistofeles-e Glasgowban nagy sikerrel került színre angol átdolgozásban Rosa Károly opera-társulata által. A zenekart Rosa maga vezényelte. Margitot Marie Roze énekelte fényes siker mellett.

~ PÜNKÖSD FIRENZÉBEN, Czibulka karmester operetteje, melyhez a szöveget Genée és Riegen szolgáltatott, szombaton került először színre a bécsi Theater an der Wien színházban.

~ HOFFMANN HENRIK jó nevű zeneszerző, kinek «Armin» című dalműve nagy sikert aratott, egy új operán dolgozik, melynek címe «Donna Diana»; szövege a «Közönyt közönnnyel» vígjátékból van készítve.

~ BERLINBEN a minap Mierczwinski tenorista óriási sikert aratott, mint Arnold «Tell Vilmos»-ban. A német császár is jelen volt az előadásban. Mierczwinski-nek minden áriája után perczekig tartó taps zúdult fel.

~ A LIPSEI STADTTHEATER-nek Staegemann, az új igazgató vezetése alatti első előadása a múlt vasárnapon volt Wagner *Tristan és Isolde* színdarabjával. A rendkívüli lelkesedés csak a Förster-

Neuman-régime alatti előadásokéhoz fogható. A közreműködőket és a karmestert ötször hívták ki, a mi Lipcsében valóságos színházi esemény.

~ HENRY HAYWARD az egykor világhírű angol hegedű-művész, ki már öt éves korában nagy feltűnést keltett játékaival, Wolwerhamtonban 70 éves korában meghalt.

~ CINCINNATIBÓL írják, *Schradieck Henri ott élő hegedű-tanár és egy hangszerkészítőnek sikerült megtalálni azt a fát, melynek anyagából a régi kremenai hegedűket készítették.* Schradieck tanárnak már régi meggyőződése az, hogy nem valami különös művészet kívántatik meg a híres hegedűhöz hasonló készítmények létre hozásához, hanem, hogy a titok a már be nem szerezhető faanyagban rejlik. És ezen, a természet által nagy balsambóséggal megáldott faanyagot találták meg Amerikában, és az első hegedű, melyet belőle készítettek, fényes eredményt mutat föl. Ha mindez megbizonyosodik, akkor a valódi Guarneri- és Amati-hegedűkért fizetett óriási árak nemsokára a mythikus meséké lesznek. A hírek valóságának hiteltelenség mellett Schradieck tanár e tekintetben kipróbált becsületessége szól.

~ AZ ÉSZAKAMERIKAI NAGY DALÜNNEPÉLY, melyet minden harmadik évben rendeznek, legközelebb 1885. évi július havában Milwaukee városában fog megtartatni. Az ottani polgárok már bizottságot alakítottak az ünnepély előkészületeinek megtételére, és ezer dollár jutalmat tűztek ki egy, ez alkalomra szerzendő ünnepi kantára.

MEGJELENT ÚJ ZENEMŰVEK.

Lenkart F. E. C. kiadásában Lipcsében: 1. *«Pensée de Minuit»* Meditation d'après une Poésie de Lamartine pour Orchestre composée par EDUARD DE HARTOG. Négy kézre zongorára alkalmazta Jansen Gusztáv. 2. *Volks-Klavierschule.* Anleitung zur gründlichen Erlernung des Klavierspiels unter Zugrundelegung von Volks- und Opernmelodien, technischen Uebungen und auserlesenen Stücken bearbeitet von CARL A. KRUEGER. Siebente vermehrte und verbesserte Auflage. 3. *«Blüthen und Knospen»* Fantasiestücke für Pianoforte von J. C. KESSLER. 4. *«Concert für die Violine»* (Nr. 2 in a-moll) mit Begleitung des Orchester componirt von HANS SITTE, Prof. A. Brodsky gewidmet. 5. *Praktischer Lehrgang für den Violinunterricht* von (Acht leichte Stücke für 2 Violinen) MORITZ SCHOEN. Rob. Forberg kiadásában Lipcsében: 1. *«La Rosée du Martin.»* Romance sentimentale pour Piano par LOUIS H. MEYER. 2. *«Die Jahreszeiten.»* 12 Charakterstücke für Pianoforte zu zwei Händen von P. TSCHAIKOWSKY. 3. *«Rosen-Knospen.»* Leichte Tonstücke über beliebte Themas mit Fingersatzbezeichnung für das Pianoforte von D. KRUG. 4. a) *«Zwei Romanzen»*, b) *«Zwei Gavotten»* für Pianoforte componirt von ALEXANDER WINTERBERGER.

KÉT ÚJ OPERETTE.

(A: eleven ördög. Operette 3. felvonásban Bayard után átdolgozta Deréki Antal. Zenéjét írta Konti József. Előadott a várszínházban december hó 20-án. «Der Feldprediger.» Operette 3. felvonásban írta Wittmann és Wohlmut, zenéjét szerzte Millocker Karoly. Előadott a német színházban december hó 26-án.)

A MULT HÉT végén a fent megnevezett két operette színrehozatala volt a két leglényegesebb színházi mozzanat, melyek némi életet hoztak a csupán reprisemből és felmelegített régi produktumokból élősködő halvány színházi repertoire unkba. Habár inkább a zene jelentkezik fontosabb alkatrésznek, mégis legyen szabad a szövegről is, mint az operette természetes járulékaról néhány szót előrebocsátani.

Ismeretes, hogy az eleven ördög nem más, mint a pajzán Letorières vicomte. Láttuk a budai színpadon, anélkül, hogy alkalmat keríthetünk volna, e magyar operettel bővebben foglalkozni. Szövegeleg csak annyi különbség van a két előadás között, hogy a várszínház erélyes húzásokat eszközölt azon, mely a régi alakban rendkívül hosszadalmas volt, vagyis nem is volt egyéb a vígjátéknál, melyet a beszótt énekszámokkal tarkázta a feldolgozó. Ez pedig nagy hibája volt az operetennek, mely mindent tűr, csak unalmas terjedőséget nem, és itt nagyon is szemébe szökött a különbség a libretto és a vígjáték természete között. Mindegyik más interpretációt igényel. Az operette légtörében megizmosodott színészek nem tudták a hosszú és nehéz dialógokat érvényre emelni, ellankadtak a túlságos nagy próza elmondásában és innen a csekély hatás, a melyet a színpadon Konti operetteje gyakorolt.

A várszínház vörös plajbásza határozottan előnyére vált a szövegnek. Tömörebb, változatosabb és gördülékenyebb lett, a cselekvés sokkal gyorsabb mentűnek mutatkozott és inkább közeledett az operette mintájához. A feldolgozás intern része nem mondható szerencsésnek. A versek döcögősek és nem akarnak sehogy sem a zene ritmusához simulni. Nem tévedünk, midőn ezt kimondjuk, hisz rendes körülmények közt ez a kompozitor hibája lenne, ki a szövegkezeléshez nem ért és nem tudja a sorfelosztást és a szótagolást zenejéhez alkalmazni. Itt a zeneszerző tisztá a hibáztatástól és inkább a feldolgozó rovására háritandók az elkövetett lapsusok, mert a zene meg volt már, midőn a magyar szöveget rá kellett szabni az eredeti német után. Mert tudniillik az operette eleinte német szövegre volt írva és «Der kleine Vicomte» cím alatt bejárta a németajkú magyar városok egy részét és Sopronban nem kis sikert aratott.

Az előadás is nagyban emelte az operette hatását. Sokkal fegyelmezettebb volt a színpadon. Zene- és énekkar az erélyes és szorgalmas tanítás jeleit demonstrálták. Aztán *Blaháné* vicomteje oly bravour-alak, melyhez csak egy kissé fogékony közönség kell, hogy az operettet első rangú repertoire-darabba te-

gye. Kicsorduló jó kedv, csattogó ének es distinguált chic tüntetik ki a mindekelőtt szeretetre méltó vicomteot. *Margó Célia* is olyan kis menyecske volt, a milyent a mai primadonna szegénységénél nagyra kell becsülni. A kisasszony mintegy ösztönszerűleg idegenkedik a drasztikus és vastag színezéstől és inkább a delikát pikanteria felé gravitál, melyet elérni neki mindig sikerül és a kis Greinné szerepében talán a leghelyesebb mértékben. Couplet előadása önálló fel fogásra vall. *Mezey*-nek Pomponius egyik legjobb alakítása, csakhogy csodáljuk nála azt a végtelen indolenciát, melylyel a színpadon hátramaradt és elszáradt rossz couplet-verseket kéröndzi. *Makó* Desperieresje tartózkodóbb legyen. *Rónaszéki* egészen alkalmatlan Tibullra. *Cservári* jelentéktelen *Hermine*, *Kömley* pedig egy izléstelen clown.

A «Feldprediger» szövege a libretto-irodalomban forduló pontot akart jelezni. A képtelenségek és bolondságok olla potridáját egy racionálisan alkotott cselekvénynyel akarta az újító szerzőpár helyettesíteni és a librettot, mint műfajt, klasszikusabb niveaura emelni. Erre nézve a két író igen jó firma. Legalább Wittmann, a szellemes feuilletonista és a finom érzékű műkritikus nagyon megtszerte tollával az annyira difflamált német operette szöveget, de, hogy őszinték legyünk, ő sem oldotta meg a reformot áhító operette-kérdést. Wittmann (mert Wohlmut csak fournisseur) szövege jó, csakhogy rémséges módon okos és józan, úgy hogy szinte elfogja a nézőt a vágy, néhány válogatott bolondságon nevetni. A téma oly komoly, szinte nagyszerű, hogy nem is tudjuk egy operettehez tartozónak elgondolni. Inkább Wildenbruchnak való tárgy, ki halálra lovagolná vele felfujt és larmoyans pegázusát. Aztán a komponistának sem tett ám nagy szolgálatot a librettista pár. Eltérítette Millockert tehetségének valódi ösvényéről, mely ha nem is idegenkedik a spektakulózus és seriozus jelenetek illusztrációitól, mégis fesztelenebben mozog egy burleszk téma hosszabbra eresztett fonálnán. Az operette szövegénél is megéjük még az egyiptomi hús-fazekak régi példáját.

Az eleven ördög zenéjére áttérve, be kell vallanunk, hogy elég ügyesen van csinálva, de fájdalom, csak csinálva és nem komponálva.

Igaz, a mai zenevilág már nem igen válogathat a kitünő operette kompozitorok közt, s bár korunkban a gőzerő nagy mérvű kifejlődése és felhasználása mondhatni a szellemvilág tevékenységére is kiterjed, s bár ennek folytán a szellemi termékenység is mintegy gőzerővel terjed: mind az által a minőség aránya a mennyiséghez talán soha sem volt oly felülő, mint épp napjainkban. Nemcsak mindennemű író, versfaragó, virtuóz és operettkompozitortól, de az operaióktól is csak úgy hemzseg a föld, mint buja tavaszkor a hangyák millióitól. S mégis hányan vannak a valóban hivatottak, s hány érdemli meg a sok közül a behatóbb figyelmet. Majdnem minden évtizednek voltak s vannak ilyen uralkodó operett-kompozitori hősei, a kik egymásnak adják a kilinestet, hogy helyt adjanak az

utána következöknak a tonust adó körök sikamlós talaján. Így jött Offenbach után Lecocq, Suppé, Strauss, Planquette, Millöcker stb. stb., kik e téren igen szépen működtek; a többiekrol azonban szó sem lehet.

Nálunk is próbáltak e téren működni, de nem nagy szerencsével és még kevesebb tehetséggel. Így Erkel Elek «Székely Katalin» és «Tempel» operettjei, valamint Puks volt népszínházi karmesternek «Titilla hadnagy»-ja csak szárnypróbálgatásoknak nevezhetők. Nem elég ám a zeneszerzéshez a karmesterség, de kell a karmesteri routinhoz egy kis tehetség is, s ha nem csalatkozunk, Konti Józsefnek, az «Eleven ördög» zeneszerzőjének, a könnyű operett-zenehez van tehetsége. Operettje határozottan jobb, mint akár Erkel, akár Puks-é. Határozott irány ugyan neki sincs. Találhatunk operettjében a francia iskola behízelt dallamossága mellett otromba, s triviálisnál triviálisabb bécsi sörös muzsikát; harmoniai kísérteit s hangszerezése pedig a bécsi operett-irány mintaképeire támaszkodnak. De ez mind még nem volna baj. Nagyobb baj az, hogy önálló eredetiséget ez operettben nem találunk. Zeneje egy adomát juttatott eszünkbe, a melyet az öreg Dumas-ról beszélnek. Egy fiatal költő egyszer azzal a kéréssel fordult Dumas-hoz, hogy olvassa el drámáját és ítélje meg, hogy jó-e vagy rossz. Épp nyári szép idő volt, Dumas azt ajánlta a fiatal költőnek, hogy menjenek el a boulognei erdőbe, ott leülhetnek egy padra, s majd ott felolvashatja drámáját. Ugy is történt. Dumas áhitatosan hallgatta a költő felolvasását, de többször levette a kalapját, mintha valakinek köszönné; a fiatal költő, a ki nem tudta, hogy ez mit jelentsen, miután nem látott senkit, a kinek Dumas köszönhetett volna, egynehányszor csak eltúrta a fura gestusokat, de végre türelmet veszve, azt kérdezé Dumastól, hogy miért veszi mindig le a kalapját, a mire Dumas nyugodtan azt felelte: «Fiatal barátom, én a régi ismerőseimnek mindig köszönni szoktam, és olyakkal az ön drámájában eddig nagyon sokszor találkoztam.»

Épp így voltunk ez operett premiérjén is; csupa jó ismerősökkel találkoztunk, s azért csak nem haragudhatunk a szerzőre, hisz neki köszönhetjük, hogy egy este hallottunk Offenbach-tól, Strausstól, Audrantól, Suppétól, Millöckertől, de Kontitól is, hol szép, hol kevésbé szép dalokat. Így mindjárt az első felvonás terzettje feltűnően hasonlít az ujságíró entréjához Fatiniczából, nem kevésbé a második felvonás terzettje, melynek a triviális «Burgmusik»-kal való rokonsága el nem tagadható. A keringőt pedig, melyet a vicomte az első felvonásban énekel (Mindig charmant), azt már Strauss előbb énekelte mint a vicomte úr. Épp úgy a vicomte románéját a második felvonásban, midőn a rendőrök elfogni akarják, az «Üdvöské»-ben hallottuk már stb. stb. De különben is nem az a czélunk, hogy itt felsoroljuk mind amaz énekszámokat, melyek nem eredetiek, hogy aztán az operett fölött annál könnyebb lehessen pálczát törni, de tettük egy-két számmal azért, nehogy szerző azt mondhasa, hogy mi is csak ráfogjuk, hogy zeneje hasonlít

máséhoz, de nem mondjuk meg, hogy mihez.

Ettől eltekintve, a zene igen ügyesen van megcsinálva, s ha jövőben kissé önállóbban fog írni, valamint kerülni fogja a sok trivialitást, Konti úrtól még sok jót várhatunk.

Millöcker «Feldprediger» operettzenéjéről sok jót nem mondhatunk. A «Koldusdiák»-ot se dallamosságra, se eredetiségre meg nem közelíti, sőt még «Gasparone» mögött is áll. Ugy látszik, Millöcker a «Koldusdiák»-kal kimerítette inventív tehetségét. De van benne egynehány énekszám, mely mindenestre népszerűvé fog válni, habár nem eredetiek. Így az első és harmadik felvonásbeli keringő és a második felvonásbeli induló férfikarra. Előadása igen jó volt, s csak az mentette meg az operettet a bukástól, Thaller és Fabiani urak, Stein és Atzger kisasszonyok mind igen jól játszottak, habár hálás szerepe egynek sincs. Nem hiszszük, hogy sokáig a repertoiron marad.

RB.

SZÍNHÁZI HIRÉK.

= VÁRSZÍNHÁZ. L'Arronge «Jótekonynők» című irány-vígjátékát láttuk a lefolyt hét elején. A gyorsan élő és épp oly gyorsan haló napi kritika egyszerűen azt mondta, hogy L'Arronge rossz darabját rosszul játszották a várszínház tagjai. No erről a rosszaságról még lehetne néhány szót szólni; mi, részünkről a második felvonás utolsó jelenetét nem adjuk sok honi tehetség összes produkcióiért. Az erős kinyomatú tendenzia is ér talán valamit és a találó satyra, mely egy veszéyes kórallapotot kiméletlenül ostoroz. Hogy az előadás rossz volt, azt aláírjuk, és unalmas, rettentően unalmas volt. Lubinszkyt és Beödyt dialogizálni hallani, valóságos invitáció az alvársra. Beödy minden darabban kiválasztja a legjobb szerepet, hogy azt következetes bizottsággal tegye tönkre. Ezt a szépen megírt (no valljuk meg, hogy Lessing Tellheimja után komponált) szerepet Beödy úr nem éri fel tehetségeivel. Olyan moluszkaféle benyomást tesz Beödy minden alakja a nézőre. Se csont, se vér, se hús, hanem nyúlós, lágy csiga-anyagból van mindene, semmi határozottság, semmi erő benne; dikciója tehetetlen sáppadozás és halvány artikulált nyögés. Vajha találkozna ember a világon, kinek Beödy úr elhinné, hogy ő a világ legrosszabb színésze, kinek csak Lenkey rosszabb. Benedek Möpselje elég jó volt, csak az első felvonásban több eredetiséget, több együgyűségű komikumot kívánunk. Makó sem tudott Hubert-jéből sokat csinálni. Teljesen kifogástalan a többihez képest csak Sió Irma k. a. volt, kinek természetes fürgesége, sürgése-forgása, sírása-nevetése valóságos frissítő volt abban a tikkasztó unalom-sivatagban, melyben az ásitógörcsök gyakran visszatérő pillanatai képezték az egyedüli változatosságot.

R—r.

= A NÉPSZÍNHÁZ a közelebbi műsorra tűzött új darabokon kívül föl fogja eleveníteni az «Ördög pilulái» is, a mit a budai népszínházban adtak a hetvenes évek elején nagy tetszéssel. Ez a látványos bohóság februárban kerül színre

s kiállítására, díszleteire tizenötezer frtot fordítanak. A kiállítás fényére és korrektségére fordított gond kívánatos is, és nem kárbaveszett a népszínháznál.

= A VÁRSZÍNHÁZ igazgatósága új népszínművet fogadott el előadásra, a melynek szerzője dr. Radó Antal. A darabot a bírálók igen dicsérik.

= M. K. OPERAHÁZ. A m. k. operaház igazgatósága, Turolla E. k. a. két rendbeli váratlanul későn történt lemondása következtében elhatározta, hogy ezentúl, ha Turolla E. k. a. lemond s szerepben más által helyesítettik, a jegy érvényes marad ugyan, de a felemelt és rendes elyarak közötti árkülönbség, az estlel pénzárnál az előadás végeig visszatérítetik.

= NÉPSZÍNHÁZ. A múlt szombat óta a régi Meluzinát tartják műsoron, melyhez az igazgatóság új díszleteket és Cserny karmester új zenét írt. A dekoratív kiállítás becsületére válik a népszínháznak és igen helyes színi igazgatói ismeretekről tesz tanúságot, mert hát reportoiret és előadó művészetet, melyet a népszínház a mostani rossz körülmények között egyelőre nyújtani nem képes, nem is lehet jobban helyettesíteni. Az előadók közül első sorban Rákosi Szidi asszony érdemel dicséretet, rovábbá Tóth Ilonka, Föry és Horváth. A komikus szerepek Ujvári és Szilágyi kezeiben vannak. Másodrendű ugyan mindakettő, de Ujvári mégis csak első ott, hol Szilágyi a második, kinek valamire való egy alakítását már szeretnénk egyszer látni, hogy elhiessük, miszerint ő volna hivatta Kassait pótolni és feledtetni. Eddig nem volt rá alkalom, és Meluzinában legkevésbé.

= BERLINBEN jelenleg a két királyi udvari színházon kívül 17 színház van, és pedig: 1. A Deutsches Theater, 1000 látogató számára. 2. A Wallner-színház 1415 személyre. 3. A Viktoria-színház, melynek téli és nyári helyisége egyaránt 1432 személyt fogad be. 4. A Kröll-színház 3000 személyre. 5. A Residenz-színház 670 személyre. 6. Az új Friedrich-Wilhelmstädti színház 1450 sz. 7. A Wallhalla-Operette-színház 1900 személyre. 8. Belle-Aliance-színház 1600 személyre. 9. Az Ostend-színház 1400 személyre. 10. Centrál-színház 900 szem. 11. Luisenstädti színház 1500 személyre. 12. A Königstädti-színház 1500 szem. 13. Az Alhambra-színház 1700 személyre. 14. Az American-színház 750 személyre. 15. A vaudeville-színház 800 személyre. 16. A prateri nyári színház 1900 sz. 17. A schweizergarteni nyári színház 7000 személyre. A két udvari színház látogatóit beszámítva, Berlinben átlag körülbelül 36 ezer ember engedi magát át esténként a színházi élvezeteknek.

= A BERLINI WALLNER-SZÍNHÁZ titkára a P. H. egyik munkatársához a következő tartalmu levelet intézte: «Tisztelt uram! A «Berliner Zeitung» vasárnapi mellékletén egy épp olyan érdekes, mint melegen átértett cikk olvasható az ön tollából, melynek címe: «Egy elfelejtett költő hagyatékából». E cikkben egy vígjátékról van szó, melyet a közölt tartalomkivonat után elég érdekesnek talállok arra, hogy bővebben foglalkozzam vele. Kérem, adjon módot és alkalmat arra, hogy a kérdéses vígjátékkal bővebben megismer-

kedhessem. Tisztelettel stb.» — (Az említett vígjáték címe: «Házassági bajok». Lapunk munkatársa Hugo Károly hagyatékában akadt rá, hol még ezenkívül két teljes dráma is várja a feltámadás, illetőleg a színrehozatal napját.)

KARÁCSONYI TÁRLAT.

MEGSZOKTUK már, hogy a karácsonyi kiállítás a gyengébb művekből van összeállítva; de az idei mégis reményünkön alóli. Mindössze 70—80 kép van a tárlaton, s a csekély szám mellett a minőség sem kielégítő. A régibb festők közül Mészöly, Ligeti, Molnár, Jankó s Telepy vannak képviselve, de ők is csak a leggyengébb munkáik által. Az ifjú nemzedék sietet megragadni az alkalmat, hogy ezen kiállítás alkalmával a gyenge kísérleteket vagy az apró tanulmányokat értékesíthesse s beküldött oly műveket is, melyek az atelier szögletében hevertek porlepetten. Úgy látszik, a karácsonyi kiállítás kezd képvisárrá átalakulni; mert hisz a leggyengébb tehetség is beküldi vásári munkáit s kifüggeszti azokra a legmagasabb árakat. Ez igen természetes. Ha a kép alkotásánál fogva nem képes a kellő hatást előidézni, az ár magassága által kell azt létrehozni.

Különben a kiállítás képei közül nem találunk egyet sem, melyben csak a legcsekélyebb eszme vagy nemesebb fölfogás feltalálható lenne; csupán kezdetleges studiumok s gyenge kísérletek vagy szórakozásból készült skizzek töltik be az oldalfalakat. Kevés kivétellel, a művészeti inspiráció ezek festése alkalmával teljesen háttérbe szorult s csupán a pénzszerzés ideálja vezérelte az esetet.

A vásári munkák ékes példáit látjuk Kleinberger Náthán, Somogyi Dániel, Tölgyesi Arthur és Berger Győző befestett vásznaikon.

Kleinberger Náthán úgy látszik Rembrand vagy Correggio műveire gondolt, midőn képét festé. Mondom, csak gondolt; mert hogy tanulmányozta volna, azzal nem akarom vádolni. A vászon teljesen sötét, s csakis a közép tájon dereng sárgás világosság. Ha eléggé türelmesek vagyunk e kép előtt néhány percet időzni s tárgya fölött gondolkodni, úgy felfedezhetünk az előtérben egy ülő sötét alakot, mely a nézőnek hátat fordítva, bámul a sárga fényre. A fénynek eredetét másként nem tudjuk képzelni, mint hogy az napfény legyen, mely egy ablakon által hatol be. A megvilágított helyen sötétebb foltok vannak, melyek, úgy hisszük, valamely könyvtár romjai lehetnek. Azonban a kép címére tévednek szemünk, mely szerint kitűnik, hogy annak tárgya «A tűznél». S ime, most zavarba jövünk, mert ezuttal még nagyobb csalódásba estünk, mint a midőn kezdetben kerestük a kép értelmét; a mennyiben az előbb már megnyugodtunk abban, hogy nap süt be az ablakon, s a világos helyen könyvdarabok hevernek; azonban a cím szerint bebizonyít, hogy ott faha-

sábok vannak s tűz ég azok fölött. Ezt pedig épen nem vagyunk hajlandók elhinni; mert úgy hisszük, a festő e képével egy talányt festett. Azonban előttünk még inkább talány az, hogy miként juthatott e kép a kiállításra?

Somogyi Dániel három képe is kezdő diletansra vall. Kettőnek címe: «Részlet a városligetből», a harmadiknak: «Téli tájrészlet». A színezés mind a háromnál életelen és tompa, az eset kezelés pedig egészen naiv. Altalában a vásári munkáknak ezek is leggyarlóbb példányai.

A tökéletlenségben Tölgyesi képei majdnem megegyezők Somogyi képeivel. O festett három tájképet, de ezek közül csakis a «Berettyó partján» című érdemi meg a tájkép nevet; a «Fűzes» és az «Alkony» pedig mázolásnál nem egyéb. Fűzesei olyanok, mintha zöld pehelyből volnának, mely között egy-egy világosabb festék valószínűleg libákat s talán gyermekket akar ábrázolni. A «Berettyó partján» képén meglátszik, hogy Mészölyt utánozza. Tölgyesi e kép festésénél kiemelkedő saját modorosságából, Mészölyt pedig nem értette meg s így képe nem igaz.

Berger Győző «Táblabíró»-ja szintén kezdetleges. A bíró ülő alakja gyöngé rajzzal és durva színezéssel van festve. A festő nem vette azt a fáradságot, hogy az arcnak finom színfokozataival foglalkozzék, s azt studium tárgyává tegye. A kép szögletében helyezett függőnyt is restelte egy kissé érdekesebb redőzetbe szedni, hanem festett csupa függőleges irányú redőket, miként az valahol gyarló mintául szolgálhatott, vagy azt primitív izléssel elképzelte. A festő talán természeti hűség után törekedett? De hol maradt a szép érzék és az izlés? A szépet nem mindenkor tárja elénk az esetlegesség, hanem azt a festőtől megkívántató pallérozott izlés kell, hogy módosítsa a szépnak megfelelően. A háttérrel zöldes festék fedt, mely üveges hatásánál fogva a szín távlatot teljesen nélkülözi. E képen csak festéket látunk s nem életet.

A figyelemre méltóbb művek közé tartozik Mészöly Géza «Falu vége» kis tájképe. A képcske csupán egy gyorsan készült vázlat; de színei üdék s finomak, s az egészen bizonyos édeskés hangulat ömlik el.

Molnár József több tájkép által van képviselve, melyek közül legfigyelemre méltóbb a «Tájrész Balaton somogyi partjáról». A közepén érdekes fa csoport, elől víz, melyben tehenek járnak. A hangulat e képnél teljesen sikerült. Továbbá «Tájrész Újpest mellett», «Az újpesti kikötőnél», «Untersberg Salzburg mellett» érdekes motívumokkal vannak ellátva.

Ligeti Antal «Kesejvíze Nádudvarnál» című esti hangulatban festett tájképe inkább csak a rózsás színek által kelt hatást. A távlat, mely a művész minden képén jó megfigyelés alapján van feltüntetve, itt is sikerült; azonban az egész mű Ligeti gyengébb festményei közé tartozik.

Jankó János két egyszerű aquarell-képet állított ki; az egyik «A csárda előtt», a másik pedig «Szentendrei járdón». Telepy Károly «Margitszigeti részlet»-e sem tartozik a kiválóbbak közé. A téli táj, melynek facsoportjai között egy rom látható, tel-

jesen színtelen; a hónap ragyogása, általában a téliességnek feltüntetése nem kedvező. «Petersberg Inn mellett» képéből is hiányzanak az üde színek, s mindamelllett a részletek élesek. A harmadik képe «Részlet Vád völgyéből» már sokkal zamatosabb a színekben, de hiányzik az egésznek egysége.

Báró Mednyánszky László, ki az utóbbi kiállításon is szerepelt néhány képével, ezúttal is bemutatott két tájképet és egy genrét. Tájképei közül leginkább figyelemre méltó a «Manin szoros». A kép jobb és bal oldalán hatalmas sziklahegyek töltik be a teret, melyek sötétben válnak el a háttérben látszó megvilágított völgytől. A foltok színhangulata eléggé sikerülten van összeegyeztetve; hanem az előtérben levő sötét hegyeknek majdnem egyenlő területben történt felosztása nagyon is szabályosak; vagyis helyesebben, a képrámától jobbra és balra szimmetrikusan válnak el. A második képe «Skalka kastély romja Trencsénél» már határozottan rossz. Az egész tájkép egy barna foltból áll, mely szín itt-ott lekaparva tüntet fel egy-egy világosabb foltot. A festék itt nem tájképet, hanem egy háládatlan színbravóurt mutatott be, melybe belévesztett a festészetnek tulajdonképeni czélja. Genréc képe egy drótostótot ábrázol, ki ülvé dolgozik néhány cserépet darab összeállításán. A rajz meglehetősen, de a barna festék iránti előszeretet itt is előtérbe lépett; s ez hátránya nemcsak ezen képre, de általában Mednyánszky minden festményének.

Fesztly Árpádtól már láttunk ügyesebb tájképet is, mint a mostani «téli táj»-a. Az üde hatást nem tudta elérni, mert a hó-csillogás helyett mi csak durva festék foltokat látunk, melyek nem a nyugodt téli tájat, hanem egy festék chaost ábrázolnak.

Brodzsky Sándor «a havasokból» «A ligetből» «A nyár elején», «Tűz csoport» című képei elég jó felfogásról tanuskodnak. Legnagyobb hibája az, hogy nem ismeri kellőleg a szín- és vonal-távlatot. Ezt bizonyítja az is, hogy a háttérben levő fákhöz mérten a tehenek s az alakok kicsinyek.

A genre festők közül legelső helyen áll Roskovics Ignác «Boromai Szt. Károly»-a s «Jézuska» képei. Az előbbi igen finom színezésben tárja elénk az oltár előtt térdelő szentet, kinek arca az ajtatosság kifejezésével fordul a feszület felé. Kiválóan sikerült a szent bibor palástja, mely üde, de mindamelllett alárendelt színben van kivive. Ugyanezen előnyöket sorolhatjuk fel a másik képről is, mely a gyermek Jézust írás-olvasása közben ábrázolja. A legapróbb részletek is Roskovics kiváló rajzolósi képessége mellett nyilatkoznak.

Margitai Tihamér egy idő óta csak is egyes alakból álló képeket a kiállításokra. Ezen alakok pedig épen nem bizonyítanak művészi alakító képesség mellett.

Nincs azokban semmi szellem, csupán egy model szolgál lefestését láthatjuk azokban. A festő még csak alakjait sem tartotta szükségesnek változtatni. Volt egy modele, s azt felhasználta majd minden képére. Képeinek címeit pedig a szerint választja, a mint váltakozó az alak mozdulata. Így pl. fest egy frakkos gavallért,

ki zsebeibe teszi két kezét, s azt a czímet adja neki: «*Elfogyott a nőtá*». Második képe ismét azt a modelt ábrázolja, azon különbséggel, hogy kezeit most nem a zsebekbe, hanem szabadon tartja, melynek egyikébe egy rózsát adott. Ennek czíme: «*Az ostrom előtt*». Ezen képeknél a legsajátságosabb az, hogy mind a két alak egy rozsfal előtt áll. Ilyen falat legfőképpen a külvárosok végén lehetne találni, s így nem tudjuk elképzelni, hogy ily félreeső helyre miért ment e gavallér frakkban? Az a tudat, hogy a festő e képét csakis a model kedvéért festette, a tárgy humora elveszti előttünk minden hatását.

Vajda Zsigmond két alakból álló csoportot festett, melynek czíme: «*Bor, dal és szerelem*». Az egyik alak egy gitáron játszó spanyol férfi, a másik pedig egy nő, ki csókot lehel a szerelmet daloló ajkaira. A dal és szerelem ez által nyeri kifejezését, míg a nő kezében levő borral telt serleg a bor. Kompozíciói alkotása nem valami sikerült; szép és zamatos színezése pedig sokat veszít a háttér zavarossága miatt.

Aggházi Gyula «*Pestő szerb leány a templomban*» című képen kívül négy tájképet állított ki. Ugylátszik, a festő, inkább hívatott a genre-festészetre, mert e női alakja jóval felül mulja tájképeit. «*Alkonyat*» képe inkább csak színhatás, s összhangzatosságán kívül semmi egyéb nem ragadhatja meg figyelmünket. «*Baronfi udvar*»-a sem színben, sem érdekes motívumokban nem megfelelő. Aggházi Gyula is, miként Tölgyesi a «*Berettyó partján*» képével Mészöly technikáját igyekezik elsajátítani; azonban nem előnyére, mert járatlan uton tévedezvén, festményének színezése zavart hatású lett. «*Delelő*»-je meglehetősen gyenge. A fák természet e lenes zöld színekben vannak tartva: ez alatt legelő juhok pedig csak világos foltok, a mennyiben nélkülözik a megfigyelés tanulmányait. Az egészek festése annyira feületes, hogy az égnek színe is zöld színű, mely inkább víz színezésének felelne meg. «*Promontor mellett*» című képéről sem nyilatkozhatunk kedvezően. Legrövidebben jellemezzük az által, ha azt mondjuk arról, hogy zöld foltnál nem egyéb.

Gábi Antal elég érdekes kísérlettel mutatta be magát. Festményének czíme a «*űzvo-nalban*». A kép osztrák katonákat tüntet fel, kik szétszórva menekülnek az elrejtett ellenség gyilkos tüzelései elől. Az alakok jó megfigyelés alapján vannak rajzolva; azonban színben még gyöngé.

Pataki László festménye egy asztal előtt ülő asztalos legényt ábrázol, karján fűrészel. A képen mi egy modelt látunk, de eszmét nem. Az unalmas tárgynak «*Munka után*» czíme teljes kifejezője. Az alak jól van megrajzolva, sőt színezése is dicséretes; s így annál inkább sajnáljuk, hogy a festő egy művészebb felfogású tárgy feldolgozása által nem mutatta be tehetségét. Kiállított genre-festményei között legsikerültebb a «*Csikós hettyő*» festménye. Bár a ló rajza sok hiányt tüntet fel, de a színek erőteljessége s értelmes felosztása nagy előnyére szolgálnak. «*Obsitos*» című képe egy katoná fejét ábrázol, mely inkább skizze, mint befejezett mű, s mint ilyen csakis a festőre nézve lehet érdekes. Tájképe éppen nem árulja el az ügyes

genrefestőt «*Erdélyi táj*»-a meszes hatású; motívumai is meglehetősen köznapiasak.

Tornai Gyula két alak festményt állított ki. Az egyiknek czíme «*A kis makacs*». Egy igénytelenül festett studium, mely egy ingben ülő gyermek alakot ábrázol, alsó testrésze összeszedett draperiákkal fődve. Második képe «*Szt Teréz*». Ha a czímet nem vesszük figyelembe, egy eszményi női fejet képzelünk, meg magasztos s ihletett kifejezése által hat vallási meggyőződésünkre; azonban végtelen csalódunk, mert Tornai a szent jelzőt egy kifejezés nélküli közönséges női fej-studiumra alkalmazta. A magasztos kifejezést csupán a lecsukott szemek által vélte elérhetőnek. Ez azonban a művészeti felfogásnak kezdetlegességét árulja el. A «*kis makacs*» festményben sem vagyunk képesek a «*makacs*»-t felismerni, s úgy véljük, ez is csak egy studium-kép, mely egy közömbös kifejezésű gyermek alakot ábrázol. Színváltozat és a foltok felosztása érdekében, a gyermek kezében egy pálma legyező van adva s lábait — úgy lássuk — medve bőr takaró fedi. Az ecset-kezelés meglehetősen flott; de a színek tompák, s a rajz gyengesége a merész technikával a legnagyobb ellentétet képezi.

Demjén Zoltán «*Csordahajtáskor*» című képe kompozíciói szempontból nem a legkiválóbb. A palánk mellett kedvesének udvarló kanász alakja érdekes, sőt a paraszt leánynak festése is megfelelő; de a háttérben látszó csorda színtávlata nem összefüggő a vonaltávlattal. Színezése elég üde.

Bacska «*Tanulmányfej*»-e érdekes öreg ember főt tüntet fel, erőteljes színekben s karakterisztikus kifejezéssel. Ily studium fej azonban nem a karácsonyi tárlatra való, hanem a festő atelierjébe.

Greguss Imre «*Női tanulmány*» festményére nézve is megjegyezhetjük, mit az előbbiről mint studiumról említettünk. Ennek színezése, va mint a «*Cserkesz harcász*»-é nem bír azon erőteljes hatással, mit azt az évek előtt kiállított «*Kárszázó parasztoi*» festőjétől megvártuk volna.

Zaboray János szintén egy «*Tanulmányfej*»-et állított ki. Kimmach Lászlótól egy gyermek alak, kezében előtte levő számra kötött zsinaggal. Czíme «*Vigyázatok*». A festőnek ez egy igénytelenebb skizzét képezi. Ujvárinak egy «*tanulmány*» öreg férfi fej, s «*alkony*» tájfestménye van kiállítva. Stegmüllertől egy kezdetleges dilettantizmussal festett «*Rózsák*» című kép van; Linéktől pedig «*Házafelé*», mely meglehetősen igénytelen képecske, egy érdektelenül festett vándor alakot tüntet fel.

Heverdte Ferenc «*csendélet*»-e szorgalommal s jó megfigyelés alapján festett kép, mely a motívumokban is elég érdekes. Konek Ida «*Vadkacsó*»-ja sem tárgya, sem színezése által nem nyeri meg tettségünket.

«*Rózsák*» cím alatt Komlós két képet festett. Színezése üde, hanem a virágok csoportosítása s a háttér érthetetlen laposága nem éppen kedvezők.

Molnár Géza «*Rozsantalom*»-ja ügyesen választott motívokkal bővelkedő tájrész és házcsoportokat ábrázol. A színezésben a festő még nem tudta kellően megválasztani a kiemelendő és alárendelendő

színeket. Hiányzik abból a chiaroscuro és a színtávlát.

Vastagh Géza két kis képet festett. Az egyiknek tárgya: «*Kutyatanulmány*», a másiké «*Kis kecske*». Szorgalommal és megfigyeléssel, de még nem kiváló ügyességgel festett apróságok.

Mint említém a karácsonyi kiállítás igen gyengén van képviselve a jobb művek által, azért bírálatom mert részrehajlatlan, nem lehet kedvező.

ZÉLIXIS.

KÉPZŐMŰVÉSZTEI HÍREK.

~ KÉPZŐMŰVÉSZETÜNK AZ ORSZÁGOS KIÁLLÍTÁSON, az eddigiek után itélve impozánsul lesz képviselve nemcsak mennyiség, hanem minőség tekintetében is. 180 magyar művész lép sorompóba, hogy Magyarországon utolsó három évi művészitermelését bemutassa az országnak és a külföldnek. A festők 500-nál több képet s a szobrászok közel 100 plasztikai művet jelentettek be. Itthon lakó festőink a régiéket sem véve ki, mind hészítenek képeket a kiállításra. Nagy művésznök, Munkácsy Mihály, már megkezdte ígért képeinek festését, mely legújabb művéből a Krisztus keresztje körüli csoportot fogja ábrázolni. Zichy Mihály, a csárkronázás egyes jeleneteit s a skiernievicei három császár találkozást feltüntető képeit fogja elküldeni. Benczur Gyula egy nagy történelmi képet készít s Wagner és Litzemayer Münchenben szintén a bejelentők közt szerepelnek és műveik bizonyára meglepetést fognak képezni a magyar közönségre, melynek oly kevés alkalma van velök találkozni. A szobrászok közé első helyen említendő Huszár Adolf, ki monumentális alkotásai köréből kilépve, egy derült klasszikus szoborcsoporttal «*Venus és Amor*»-ral jelenik meg. Egészen új lesz nálunk Tilgner szobrász hazánkia, a bécsi szalonok kedvence. A képzőművészeti társulat felhívásának azonban, hogy a kiállítás alkalmából műveket rendeljen meg a közönség, vajmi kevés eredménye lett s éppen ez okból kifolyólag a fővárosi művészek elhatározták, hogy az országos kiállítási bizottságnál kérelmezni fogják, miszerint a kiállítási sorsjáték tárgyainak beszerzésénél képzőművészeti tárgyak vásárlására oly csekély összegben megszavazott 20 ezer forint legalább a kétszeresére fölemeltessék.

~ PARLAGHI VILMA híres festőművésznő, kinek festményei, köztök saját arcsképe, az őszi tárlaton feltűnést keltenek, Münchenből Budapesre érkezett, honnan Olaszországba szándékozik tanulmányút tenni. Bécsben időzése alatt Sedlmeyer is meglátogatta és felkérte őt, engedné át az őszi mütárlaton kiállított képeit a Bécsben általa rendezett kiállítás részére, melyen Munkácsy és Brozik képei is ki vannak állítva.

Pallas irodalmi és nyomdai részvénytársaság nyomása.

ELSŐ HAZAI ZONGORAGYÁR.

Az országos m. kir. statisztikai hivatal kimutatásai szerint hazánkba évenként körülbelül másfél ezer zongora hozatik be Bécs és a külföld többi hangszertermelő piacairól.

Ezen zongorák ára fejében évenként körülbelül 600,000 forint vándorol ki az országból idegen ipartelepek gyámlatására és felvirágoztatására.

A bécsi zongora-műipar nagyrészt a magyar pénznek köszöni virágzó állapotát s rohamos fejlődését több mint 200 isebb-nagyobb gyáros nagyrészt hazánk szükségletének kielégítésére dolgozik.

S miért van ez így?

Mert hazánkban nem létezik jelenleg egyetlen nagyobb gyártelep, mely az óriási szükségletnek csekély arányban is meg tudna felelni.

Mióta a külföldön is hírnévre szert tett „Beregszászy Lajos“-féle jeles magyar zongoragyár beszüntette működését s érdemdús megalapítója visszavonult a magánéletbe, a magyar zongora-műipar továbbfejlődése is megakadt, úgy hogy jelenleg alig 30—40 drb. zongora készül tényleg hazánkban.

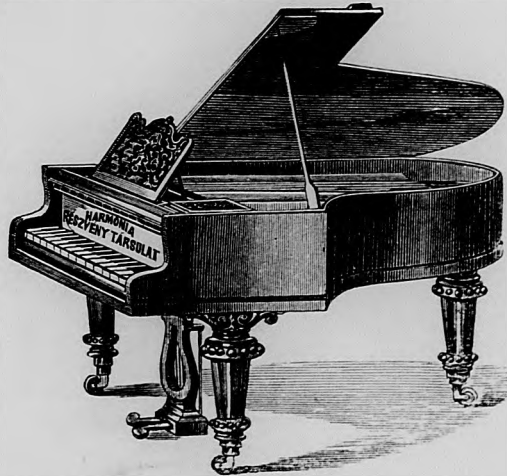
A magyar ipar már nagyrészt felszabadult a külföld nyomasztó befolyása alól s csak egy némelyik ága tengődik még az idegen sorvasztó behatás mellett, ezek közé tartozik a zongora műipar is.

Ezen bajon vélt segíthetni a „Harmonia“ magyar zeneművészek részvénytársulata“ midőn 60,000 frtnyi tőkével az **ELSŐ HAZAI ZONGORAGYÁRT** megalapítá, mely működését 1884. évi ápril havában megkezdette.

„Az első hazai zongoragyár“ Budapesten Huszár-tucza 7. szám alatt fekvő külön e célra berendezett nagyszerű gyárhelyiségekben készíti zongoráit, melyek orsz. nevű szaktekintélyeink bírálata szerint a bécsi zongorákkal teljesen versenyképesek.

A társulat igazgatósága pénzt és fáradságot nem kímélve a legnevesebb gyárakból első rangú munkaerőt szerződtetett, mely szakavatott vezetés alatt évenként 300—400 drb. zongorát képes előállítani.

A gyártmányokra a legjobb minőségű, tartós, kifogástalan anyag fordítatik s a zongorákért teljes garancia vállalatik.

Szalon stutz-zongora.

Hogy azonban ezen egyetlen nagybbszerű magyar műipar telep a konkurrenzia terén sikerrel kiállja a versenyt a bécsiekkel és külföldiekkel, — szükséges, hogy a hazafias magyar közönség pártfogásába vegye s akkor évenként százezrek fognak az országban maradni, sőt idővel a keletnek fekvő szomszéd államok is Budapestről hozatván zongora-szükségletüket, százezrek fognak nemzetgazdasági nyereségkép hazánkba befolyjni.

A „Harmonia“ „Első hazai zongoragyár“ zongorái nem csak jobbak, tartósabbak mint a bécsi középárú zongorák, hanem aránylag olcsóbbak is.

A FÖNTEBBI RAJZ SZERINT KÉSZITTETNEK :

Fekete és barna szárnyzongorák (<i>Conzert-Flügel</i>)	550 frttól 700 frtig.
„ „ stutz-zongorák (<i>Salon-Stutz</i>)	480 frttól 600 frtig.
„ „ legrövidebb mignon-zongorák 1½ méter.	480 frttól 600 frtig.
Rövid zongorák olcsó kiállítással.	360 frttól 450 frtig.

Vidékről jövő megrendelések pontosan és lelkiismeretesen teljesítetnek. Játszott zongorák újjakkal becsérletetnek.

„Az első hazai zongoragyár“ mindennemű javításokra is be van rendezve. Játszott zongorák újra huroztatnak, bőrtetnek s teljesen használható karba helyeztetnek. Hosszú szárny-zongorák rövid stutz-zongorákká átalakittatnak.

Az igazgatóság vidékről jövő kérdésekre felelettel s tanácssal szolgál — becsérlés esetén pedig ügynökét az lető helyre saját költségén elküldi.

A társulat zongoratermében azonkívül kaphatók iskola-harmoniumok és hangverseny-harmoniumok.

A „HARMONIA“ RÉSZVÉNYTÁRSULAT
IGAZGATÓSÁGA.